

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa (...) Bank Spółki Akcyjnej w W. (poprzednio (...) Bank Spółka Akcyjna w W.)

przeciwko K. W., L. W., E. W., M. S. poprzednio W. i F. W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 29 stycznia 2021 r.,

na skutek dwóch skarg kasacyjnych - pozwanego K. W.

oraz pozwanych L. W., E. W., M. S. poprzednio W. i F. W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 30 sierpnia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

**1. odmawia przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej
pozwanego K. W.,**

**2. odmawia przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej
pozwanych: F. W., L. W., E. W. i M. S.,**

**3. zasądza od pozwanych na rzecz powoda kwotę 7500
(siedem tysięcy pięćset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym,**

**4. przyznaje radcy prawnemu P. M. od Skarbu Państwa (Sądu
Apelacyjnego w (...)) kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł,
podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem
wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu pozwany:
F. W., L. W., E. W. i M. S., w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Ta regulacja przesądza, że orzeczenie w przedmiocie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zapada tylko po uprzednim dokonaniu oceny istnienia przyczyn określonych w powołanym przepisie, tylko one bowiem i ich uzasadnienie mogą być przedmiotem tzw. „przedsądu” i decydują o jego wyniku. Jednocześnie przypomnieć trzeba, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i jego rolą nie jest korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W sprawie zostały wniesione dwie skargi kasacyjne.

Pozwany K. W. we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wskazując, że Sąd Apelacyjny dopuścił się rażącego i oczywistego naruszenia przepisów dotyczących umocowania pełnomocnika procesowego do dokonywania czynności o charakterze materialnoprawnym oraz o doręczeniach.

Pozwani F.W., L. W., E. W. i M. W. we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołali przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Wskazali, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące skutków przekroczenia przez sąd uprawnień z art. 232 zd. 2 k.p.c. w sposób naruszający zasadę kontradyktoryjności (art. 6 k.c., art. 3 k.p.c., art. 232 zd. 1 k.p.c.), konstytucyjną zasadę równości obywateli (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP), prawo do bezstronnego sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) w sferze pozyskanych w taki sposób dowodów i poczynionych w oparciu o nie ustaleń faktycznych. Wskazali także na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów na tle stosowania art. 232 zd. 2 k.p.c. w związku z dopuszczaniem przez sądy z urzędu dowodów niezawnioskowanych

przez strony postępowania. Skarżący powołali się także na oczywistą zasadność skargi w związku z naruszeniem przez Sąd Apelacyjny przepisów dotyczących rozkładu ciężaru dowodu, naruszenia prawa do sądu, instancyjności postępowania, przepisów dotyczących umocowania pełnomocnika procesowego do dokonywania czynności o charakterze materialnoprawnym oraz o doręczeniach.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2003 r., II CK 324/03, z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga natomiast wykazania, że określony przepis prawa nie doczekał się wykładni, mimo że budzi poważne wątpliwości albo że niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29 i z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 31/18).

Istotne zagadnienie prawne i potrzeba wykładni przepisów nie występują, jeżeli Sąd Najwyższy w pewnej kwestii wyraził pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Trzeba przy tym uwzględnić, że skarga kasacyjna wnoszona jest w konkretnej sprawie, a ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy przy jej rozpoznaniu byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.),

musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym, czy wątpliwościami prawnymi i pozwalać na ich rozstrzygnięcie.

Artykuł 232 zd. ostatnie k.p.c. łagodzi rygoryzm kontradiktoryjnego procesu, przewidziany w art. 232 zd. pierwsze k.p.c., oparty na obowiązku dowodzenia swoich racji przez zainteresowaną stronę, umożliwia bowiem sądowi włączenie się z urzędu w tok postępowania dowodowego i przeprowadzenie dowodu niepowołanego przez strony. Również w drugiej instancji sąd może dopuścić dowody z urzędu, powinien jednak korzystać z tej możliwości w szczególnie uzasadnionych, wyjątkowych wypadkach. Do takich wypadków zalicza się m.in. przeprowadzenie przez sąd dowodu, który usunie niebezpieczeństwo oczywiście nieprawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, podważającego funkcję procesu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2018 r., I CSK 483/17). Nie jest przy tym możliwe wyczerpujące określenie katalogu sytuacji, w których sąd powinien, względnie nie powinien czynić użytku z kompetencji przyznanej w art. 232 zdanie drugie k.p.c. W związku z tym, rozważana materia, z racji swego kazuistycznego uwarunkowania, z istoty swojej nie może stanowić podstawy istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ponieważ jedną z zasadniczych cech tej przyczyny kasacyjnej jest wymaganie, by przedstawiony do rozstrzygnięcia problem miał abstrakcyjny, oderwany od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy, charakter. Z tych samych powodów odmienne rozstrzygnięcia sądów w tym zakresie nie przesądzają o istnieniu rozbieżności w orzecznictwie w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. *mutatis mutandis* postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2019 r., II CSK 269/19, i z dnia 12 czerwca 2020 r., II CSK 22/20).

Zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r. III CZP 59/98, wpisanej do księgi zasad prawnych (OSNC 1999/7-8/124), sąd drugiej instancji może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania, stąd też twierdzenia skarżących, że samodzielnie poczynione

ustalenia Sądu drugiej instancji naruszają zasadę instancyjności postępowania nie jest trafne.

Dopuszczenie dowodu z urzędu, także w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, nie może być *per se* traktowane jako naruszające zasadę równości stron; dotyczy to także sytuacji, w których strony są reprezentowane przez kwalifikowanych pełnomocników (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2020 r., I CSK 188/20; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., IV CA 1/14, OSNC 2015, nr 12, poz. 149, z dnia 11 grudnia 2015 r., III CSK 23/15, z dnia 3 lutego 2016 r., V CSK 314/15, i z dnia 16 lutego 2017 r., III CSK 87/17).

W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., dotyczącym przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, chodzi o łatwo dostrzegalne, mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy uchybienie przepisom prawa. Według utrwalonej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. tylko wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa albo wydane zostało w wyniku dostrzegalnej w sposób pewny i niewątpliwy bez potrzeby głębszej analizy jurydycznej błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2011 r., I PK 237/10, 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, 24 lutego 2012 r., V CSK 225/11, 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15). Przytoczone okoliczności powinny jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2005 r., II CZ 89/2005, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 2004/06, i z dnia 24 lutego 2006 r., IV CSK 8/06).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej nie pozwala przyjąć, by była ona - w powyższym rozumieniu - oczywiście uzasadniona.

Adresat pisma zawierającego oświadczenie woli, aby się uchronić od skutków domniemania prawnego przewidzianego w art. 61 k.c., musiałby wykazać, że nie był w stanie zapoznać się z treścią oświadczenia.

Stosownie do treści art. 61 k.c. przyjmuje się, że oświadczenie woli zostało złożone innej osobie, jeżeli doszło do niej w taki sposób, że mogła się zapoznać z jego treścią. Okolicznością decydującą w tej mierze jest zatem sama możliwość dotarcia treści pisma do wiadomości adresata. Taką możliwość stwarza niewątpliwie doręczenie pisma zawierającego oświadczenie woli dorosłemu domownikowi (art. 138 § 1 k.p.c.). Domniemanie doręczenia może być obalone, przy czym ciężar ten spoczywa na adresacie. Adresat może bowiem dowodzić, że osoba, która przyjęła pismo sądowe i potwierdziła jego odbiór, nie była upoważniona do odbioru pism (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1999 r., III CKN 826/99; z dnia 7 maja 2013 r., II PZ 8/13; z dnia 9 lutego 2006 r., V CZ 2/06). W okolicznościach sprawy strona pozwana nie podważyła domniemania, że dorosły domownik przekazał korespondencję bankową adresatowi.

Nie ma też wystarczającej podstawy do przyjęcia, że zaaprobowanie przez Sąd Apelacyjny stanowiska Sądu Najwyższego, że w przypadku zastępowania strony przez pełnomocnika procesowego założenie celowego działania mocodawcy w kierunku wygrania procesu pozwala przyjąć, iż zakresem umocowania strona objęła także złożenie w jej imieniu określonego oświadczenia woli, jeśli jest to niezbędne w ramach obrony jej praw w procesie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 305/16; dnia 14 grudnia 2012 r., I CSK 228/12; z dnia 4 lutego 2004 r., I CK 181/03, z dnia 20 października 2004 r., I CK 204/04, OSNC 2005, Nr 10, poz. 176 ; z dnia 20 października 2006 r., IV CSK 134/05, nie publ.) wskazując na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w przyjętym rozumieniu.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia obydwu skarg kasacyjnych do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 8 i w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

O wynagrodzeniu należnym ustanowionemu z urzędu pełnomocnikowi pozwanych F. W., L. W., E. W. i M. W. orzeczono na podstawie § 8 pkt 7 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).